

בלבבי משכן אבנה

לולב ע"ד הדרש

התורה היא נצחית וכל דבר בה נוגע לכל אדם בכל זמן בספר הק' תולדות יעקב יוסף, שמחברו היה תלמיד של הבעל שם טוב הק', מובא פעמים רבות (עי' בעיקר בהקדמה אות ב') יסוד, שכל דבר שאנחנו מוצאים בתורה הקדושה, על אף שהוא מתייחס לזמן מסוים ולמקום מסוים ולהקשר מסוים, מ"מ כיון שהתורה היא נצחית, הרי דבר זה שייך בעצם לכל הדורות כולם, לכל נפש ונפש לפי ענינה, אלא שכל נפש צריכה להבין כיצד אותו דבר בתורה שייך אליה עצמה. לפי יסוד זה, נתבונן במשנה ראשונה בפרק לולב הגזול (סוכה כ"ט ב'), המביאה דינים מעשיים הנוגעים לקיום מצות לולב, ונלמד כיצד אותם דינים, מלבד שהם כמובן הלכה למעשה כפשוטם של דברים, כמו כן הם מלמדים על ענינים הנוגעים לעבודת הנפש של כל יהודי.

לולב הגזול פסול בריש המשנה כתוב "לולב הגזול וכו' פסול". כפשוטו המשנה מלמדת שאין אדם יכול לצאת ידי חובתו בנטילת לולב גזול. להבין את פנימיות דין זה, צריך בהקדם להבין מהו לולב בפנימיות. הנה בזהר הקדוש (ח"א רס"ז ב', ח"ב רע"א א'), כתוב "ולמה לולב זה כתיב לו-לב, אף לב מסור לו". כלומר אדם שנוטל לולב צריך שלבו יהיה ברשותו (עי' בר"ר ל"ד י'). ולא יהיה בגדר לא-לב, כלומר שהוא יהיה ברשות לבו, או ברשות לבבות של אנשים אחרים. א"כ לולב הגזול בפנימיות, פירושו שישנה גזילה בנפש האדם.

חיקוי נבאר. אדם נוטל לולב ומנענע אותו לארבע רוחות השמים ולמעלה ולמטה. והנה יש לשאול, האם התנועות הללו הן שלו או שהן חיקויים? ישנו סיפור ידוע (כרגיל במקרים כאלו ישנם כמה גרסאות בפרטי הסיפור, אבל הנקודה היא אחת), על אחד מגדולי הדור שהיה מתפלל קבוע במנין של צדיק ידוע בכותל. אותו צדיק היתה לו תנועה מיוחדת במקום מסוים בתפילה. לאחר שהצדיק חלה או נפטר לעולמו, תפס את מקומו אדם אחר. כאשר הגיעו לאותו מקום בתפילה בו היה הצדיק עושה את תנועות המיוחדת, ראה הגדול שהש"ץ החדש מחקה את תנועת הצדיק. הגדול, שהיה מפורסם במידת האמת שלו, שוב לא התפלל באותו מנין.

מעשה קוף לעניננו, אנו נוטלים את הלולב ומנענעים אותו. תנועות אלו בעצם אמורים להיות תנועות בנפש המנענע. אבל האם באמת כך הוא? או שמא אלו תנועות של גוף ללא נשמה. משל למה הדבר דומה. ילד קטן בן חמש מגיע לבית הכנסת עם אחיו הגדול שכבר יודע להתפלל. משום מה אותו ילד קטן חושק להיות עם הציבור ולא לשחק עם הקטנים. רק מה, הוא אינו יודע כיצד מתפללים, לא למד הלכות תפילה, בקושי הוא יודע לקרוא. אז מה הוא עושה, הוא מחקה את האחרים. הם נעמדים, הוא נעמד. הם יושבים, הוא מתישב. הם מכסים את עיניהם בפסוק הראשון בשמע. הוא מכסה את עיניו. זה נקרא לולב הגזול. זה נקרא לב גזול. הנענועים אינם של המנענע. הם מעשה קוף בעלמא. הנפש אינה מתנועעת כאשר הידים מנענעות את הלולב.

חיקוי הוא גזל נביא עוד משל. פלוני רואה מאן דהוא ברחוב, ממחר לדרכו. הוא משער שאותו מאן דהוא הולך למקום מעניין. הוא מתחיל ללכת אחריו באותה מהירות. שניהם הולכים מהר, זה אחר זה. לבסוף המוביל מגיע לביתו, וכנס פנימה, וסוגר את הדלת אחריו. השני מגיע אחריו, אבל כמובן הוא נשאר מאוכזב ככלב שאיבד את העצם שחיפש. הדלת סגורה בעדו. הרי זה ביתו של אותו המאן דהוא, לא שלו. אין לו כניסה לשם. א"כ, הנענועים הללו של הלולב, מי מניע אותם. האם יש להם מקור פנימי, או כל כולם הם חיקוי, כל

נושאים בפרשה (ר"א שערים)

האזינו | ג-ל

הבו גדל לאלוקינו. גדל גל-ד. גלגל חוזר "בעולם", גל - גל. כי הבריאה צורתה עיגול, גלגלים. וכן בבחינת "שנה", גלגל השנה. וכאשר האדם זוכה להשלים היקף שלם נעשה שמחה הנקראת גיל, גל - גל. וכן בבחינת "נפש", תחילת יצירתו של אדם גלם, גלמי ראו עיניך, ואח"כ צייר בו צורה, שהר תחילה גיבל את עפרו, ואח"כ נאמר "ויצר", עשה צורה, ואח"כ נפח בו נשמה. גלם, גל - גל - וכן מעשה הגיבול, גיבל, גל - בי. והרי שהן בעולם והן בשנה והן בנפש נגלה צורת עיגול,

וכאשר מצורפים כולם יחדיו זהו עוה"ב, עולם הגמול, גל - מו. שבו נגלה שלמות היקף עיגול בעולם שנה נפש. כמש' חז"ל בשלהי תענית שלעת"ל, עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, והיינו צורת עיגול. וזהו בחינת גאולה, גאל, גל-א. שנגלה אלופו של עולם באמצע, וכיצד כל הבריאה היא מעגל סביבו כביכול, וזהו שלמות הגיל לעת"ל.

והשתא יש בידינו מעין שמחה זו, ולכך נקראים המועדים רגלים, רגל, ר-גל. וראשית המועדים פסח, שהיה בבחינת דילג על הקץ. דלג, ד-גל. וזהו מכח דגלו עלי אהבה, דגלו, דגל, ד-גל. וחלק מן הגאולה זו נעשה ע"י י' מכות ובתוכם מכת ברד שהיה בה אבני אלגביש כמש' בפרק בתרא בברכות. אלגביש, גל - אביש. ועיקר הגאולה

(המשך מעמוד א')

היתה בחצות לילה, בבחינת פלג, פ-גל. ואח"כ הבאת העומר הנקצר ע" מגל, מ-גל. ושלמות הארה זו נתגלתה במעמד הר סיני. כי ביציאת מצרים עיקרו היה ע"י דם פסח ודם מילה, ובמתן תורה נהפך ללבן, בבחינת כשני, כשגל ילבינו. שלג, ש-גל. וזה היה גילוי הקב"ה בבחינת זקן מלא רחמים, שכולו לובן כשלג, ושם היה עיקר גילוי של גאל, גל-א, אלופו של עולם כנ"ל.

אולם אח"כ נפלו ממדרגה זו, ע"י חטא העגל, עגל, ע-גל, ושם נאמר ויקומו לצחק, היפך גיל, נעשה להג, לג-ה, ואזי מאכלם שתחילה היה בבחינת לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן, והיה נבלע באיברים, נעשה גללים, גלל, גל-ל. והעגל נעשה מתכשיטים, בחינת עגיל, עי-גל. וע"י קרבן שהקריבו הפך לפיגול, פיו-גל, וע"כ נעשה געל, גל-ע, ואמרו חז"ל לא עבדו ישראל ע"ז בעגל אלא כדי להתיר להם עריות, והיינו בחינת שגל, ש-גל.

והתיקון לחטא זה הוא יוה"כ שנתנו בו לוחות שניות בבחינת הארת תבא האם ותקנח צואת בנה. שהבן הוא בבחינת גוזל, גל-זו. ועיקר הכפרה ביוה"כ ע"י שעיר לה' ושעיר לעזאזל, הנעשה ע"י גורל, גל-רו. ואזי מלבן עונותיהם של ישראל כשלג, ש-גל, כנ"ל.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה:
אביגל, אגרטל, גל, דלג, גילה, גבל, גאל, אלגביש, אלמוג, לעג, גבל, גבול, גורל, גלה, גזל, גלגל, גלבע, גוזל, גללים, גלם, גליל, בגלל, גמל, געל, מגבל, מגלה, עגלה, פילגש, פלג, רגל, גבריאל, גדיאל, גדליה, גולן, גלח, גלית, גמול, גמליאל, דגול, דגל, חרגל, הבלגה, מזלג, שלג, ציקלג, גלמוד, גלעד, גליון, שגל, להג, סגל, עגל, חגלה, גלע, גחל, לגלג, מלג, מגל, מעגל, מרגל, עגיל, עגלון, פגול, פגיעל, פתיגל. ■ המשך בע"ה

שבוע הבא - נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה

(המשך מעמוד א')

אחד מחקה את השני. גם בחיי היום יום, אדם בלי מודע תופס תנועה של השני והיא נעשית חלק ממנו. ולפעמים הוא עושה זאת במודע, או פעמים משהו בין מודע ללא מודע. יכול להיות שאותה תנועה היא תנועה אמיתית, חלק משפת הגוף האמיתית של האדם, ואולי אפילו של המחקה, לא כל חיקוי בהכרח הוא שקר. אבל אדם צריך לפעול מכח הנקודה הפנימית שלו. אבל אם יש לו תנועה שאין לה מקור פנימי, אין לזה כמעט ערך, זה פשוט גזל. לולב הגזול פסול.

לולב היבש פסול ממשיכה המשנה ואומרת "לולב וכו' והיבש פסול". גם לולב יבש הוא פסול. ישנן כמה שיטות בראשונים מהו גדר היבשות בלולב שפוסלת. אבל לענינו, מהו לולב היבש בפנימיות. מבואר בירושלמי (סוכה פ"ג ה"א דף י"ב ב') "היבש פסול על שם לא המתים יהללו י'ה (תהלים קט"ו י"ז)". כלומר, לולב יבש נקרא לולב מת. מכלל לאו אתה שומע הן. לא המתים יהללו י'ה, אלא החיים יהללו י'ה. נטילת הלולב ונענועיו הם הילול לקב"ה. אדם מהלל את בורא העולם על שנתן לו את מצות ארבעת המינים. הוא מהלל את בורא העולם מכח קיום מצות ארבעת מינים.

לא המתים יהללו י'ה הנה כתוב בתורה (ראה י"ב י"ח) "ושמחת לפני הויה אלהיך בכל משלח ידך". בפשטות הפסוק מדבר על שמחה כאשר אדם נמצא במקדש. אבל זה שייך בכל קיום מצוה. לא בכדי אדם אוחז בידו את ארבעת המינים ומנענע בהם בהלל (או"ח תרנ"א ס"ח). בודאי שאפשר וצריך לנענע גם בשעת הברכה (שם), ואשה או חולה, מנענעים רק בשעת הברכה. אבל עיקר הנענועים הם בהלל כמבואר במשנה (סוכה ל"ז ב'). כי עיקר המצוה היא להלל את הקב"ה מכח מצות ארבעת המינים. וע"ז נאמר "לא המתים יהללו י'ה". אלא נכון וראוי שהאדם יהלל את בורא העולם במדרגת חי ולא במדרגת מת.

מצות אנשים מלומדה האדם ראוי שישראל את עצמו, כאשר הוא מנענע ב"הודו לה' כי טוב, כי לעולם חסדו", האם הוא מרגיש הודאה? אם כן, הוא מנענע לולב חי, והוא כשר. אבל אם "בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני ותהי יראתם אתי מצות אנשים מלומדה" (ישעי' כ"ט י"ג), הרי זה בכלל "לא המתים יהללו י'ה". אדם יכול להגיד את המילים אבל האם מרגיש הוא חיות בהגדתו? זוהי בעצם שאלת השאלות של כל החיים. האם המנענע מרגיש חיות בנענוע? משל למה הדבר דומה, מגישים לפני האדם אוכל טעים, והוא מבצע תנועות רבות בגופו בידיו ובפיו בעת האכילה. האם הוא מרגיש חיות בכל אותן תנועות? בודאי! כי האכילה היא תענוג אצלו. לכן האדם הנוטל את ארבעת המינים ומנענע אותם אבל אינו מרגיש חיות בנענועים, בעצם נקרא לולב היבש. אמנם הלולב עצמו חי, כשר, אבל הרי "לא המתים יהללו י'ה" נאמר על הלולב רק בהשאלה. הפסוק הרי נאמר בהלל, לעורר את האדם שלא להיות בכלל המתים שאינם יכולים להלל. א"כ פשוטו של מקרא לא נאמר על הלולב, אלא על האדם עצמו. א"כ אם על הלולב שייך לומר שיבש הוא מת, כ"ש וקל וחומר שעל האדם עצמו שייך לומר כן, ואין לך פסול גדול מזה. לולב היבש פסול.

ע"ז בלב נמשיך ונלמד בעזרת ה' את הצורה האמיתית הפנימית של דיני נטילת לולב. ממשיכה המשנה למנות את דיני הלולבים הפסולים. "לולב וכו' של אשירה וכו' פסול". הנה בגמרא מבואר שלולב דאשירה, הוא לולב ששימשו בו לע"ז. ולמרות שהוא בכלל איסורי הנאה, בדיעבד אם נטלו בו יצא, כיון שמצוות לאו ליהנות ניתנו. אבל אשירה שבמשנה היא אשירה שהיתה בזמן כיבוש א"י, והללו הצריכן הכתוב שריפה. והנה לולב צריך שיעור, ולולב דאשירה במשנה כיון שלשריפה קאי, כמאן דמיכתת שיעוריה, ולכן פסול. ע"כ מצד הדין למעשה.

פסנתר שאינו מכוון עתה נתבונן מהו לולב של עבודה זרה בנפש האדם. כפי שהבאנו מהזוה"ק, לולב הוא אותיות לו-לב. לעיל עסקנו בשאלה החיות שבלב האדם בשעת הנענועים. עתה נעסוק בשאלת הרצונות הנמצאים בלב האדם. אנו

שנתת לי, ואותה תודה חשובה בעיני הילד כקליפת השום. אלא שאמרו לילד ללכת ולבקש ולהודות, והוא בשכל הקטן שלו, הולך וחוזר כמו תוכי על מה שאמרו לו לומר. וכי האב לא היה מעדיף שלא יודה ולא יבקש. וכי מעשה הילד מביא אהבה בלב האב כלפי הילד? ברור שלא. אלא מה, כאשר מדובר בילד, אולי א"א לצפות ממנו ליותר. רק מצפים ממנו שכאשר יגדל יתחברו רצונותיו עם מעשיו. וה"ה באדם מבוגר בשנים וילדותי בלבו, מקוים שיתבגר בלבו, לכן בינתים ודאי שהוא מחויב לנהוג כמו קוף כפי שלימדו אותו. אבל אם אין לו שום הרהור שהוא חייב להתבגר, הוא יכול להביא על עצמו קטרוג.

מנהגן של אנשי ירושלים והנה פועל יוצא של נענוע הלולב כאשר פיו ולבו שוים הוא שהאדם מקבל חיות מהמצוה. כמו שאומרת הגמרא בסוכה (מ"א ב') "כך היה מנהגן של אנשי ירושלים, אדם יוצא מביתו ולולבו בידו. הולך לבית הכנסת - לולבו בידו. קורא קריאת שמע ומתפלל - ולולבו בידו. קורא בתורה ונושא את כפיו - מניחו על גבי קרקע. הולך לבקר חולים ולנחם אבלים - לולבו בידו. נכנס לבית המדרש - משגר לולבו בידו בנו וביד עבדו וביד שלוחו. מאי קא משמע לך, להודיעך כמה היו זריזין במצוות". אם אדם נושא עמו את לולבו לכל מקום, ע"כ הוא מקבל מהלולב חיות. אדם אינו נושא כל היום שק אבנים על כתפו. לכן לב שהוא בבחינת אשירה, שיש בו עבודה זרה, וכי יכול להרגיש חיות מאותו לולב? בודאי שלא. אותו לב מקבל חיות מדברים שונים לגמרי, כי הרצונות שבלב הם אחרים מרצונות דקדושה.

מהו ניגון החיים נתבונן עוד עד כמה רחוקים אנחנו מרצונות דקדושה. למשל, אדם פוגש מכר ברחוב ושואל אותו, מה נשמע בעבודה. ההנחה הראשונית של הנשאל היא שהשואל מתעניין במצב הפרנסה של הנשאל. והוא עונה בהתאם, ברוך השם ברוך השם, הקומץ לא משביע את הארי, אבל מסתדרים, שורדים מחודש לחודש, וכו' על דרך זה. והנה מנין לנשאל שהשואל לא התכוון לעבודת השם של הנשאל. התשובה היא מפני שהנשאל חיותו היא מפרנסתו, רצונותיו החזקים הם להרוויח יותר, לשלם את חובותיו, לקנות מה שנחוץ למשפחתו. אבל אם חיותו היתה מעבודת השם, הוא היה שומע את השאלה בהתאם, והיה עונה בהתאם, ומספר על ההצלחות והכשלונות בעבודת השם שלו. ואם השואל היה שואל סתם מה חדש, והיה לנשאל ילד חולה לאחרונה, הנשאל מיד עונה כאילו השואל שאל על שלום הילד, ברוך השם יוסי הבריא, יצא מהשפעת לגמרי. אבל מי אמר שהשואל שאל על יוסי, אלא הנשאל עונה לפי מה שהלב שלו שומע. והלב שומע לפי הע"ז השוכנת בלבו. לא העבודה זרה כפשוטה, כפי שעוד ניתן למצאה בהודו. אלא הע"ז הגורמת לאדם לשמוע שאלה על עבודה כשאלה על פרנסה. אבל מי שלבו נקי מע"ז, הוא שומע את השאלה לפי מה שאצלו נקראת עבודה, שזו עבודת השם, עבודת הלב זו תפילה וכו'. ואם השואל יתעקש ויאמר, לא התכוונתי לעבודת השם שלך, אלא על העבודה לפרנס את המשפחה. הוא יענה, אה, אתה מתכוון לקללת אדה"ר, "בזיעת אפך תאכל לחם".

לו-לב א"כ אדם צריך לשים לב לניגון של החיים שלו. כגון ששואלים אותו בסוכות איך עובר עליך החג. אז הוא מספר על כל הטיולים שעשה, ואיך שמשפחתו ביקרה אצל הוריו והורי אשתו.

שואלים מהי כוונת הלב, כאשר כוונה הוא מלשון מכוון, כמו פסנתר שיכול להיות מכוון או בלתי מכוון. פסנתר מכוון מוציא צלילים נכונים ולא מזויפים. זה תפקידו. בהקשר ללב, אנו שואלים האם הרצונות של האדם מתאימות למה שהוא מוציא מפיו. בפסנתר כאשר מקישין על מקש דו ושומעים רה, הרי הפסנתר אינו מכוון. והנה כאשר האדם ר"ל חולה, והוא מבקש רפואה בברכת רפאנו, ללא ספק לבו מכוון כראוי, ומה שמוציא בפיו הוא גם הרצון שבלבו. אבל כאשר האדם מתפלל השיבה שופטנו כבראשונה ויועצינו כבתחילה, אפילו נאמר שהוא שם לב לפירוש המילות, אבל האם בלבו הוא באמת מבקש את מה שהוא מוציא מפיו? זו שאלה גדולה שאדם צריך לשאול את עצמו.

רופא המנקה רחובות נבאר עתה מה ענין זה לע"ז. הנה הגמרא בב"ב (ק"י א') אומרת "לעולם ישכיר אדם עצמו לע"ז ואל יצטרך לבריות וכו', [מאי] ע"ז - עבודה שזרה לו, כדאמר ליה רב לרב כהנא, נטוש [רש"י - הפשט] נבילתא בשוקא ושקול אגרא, ולא תימא גברא רבא אנא, וזילא בי מילתא". והנה אדם שיש לו מקצוע מכוון כמו רופא, ואינו יכול להתפרנס אלא מניקוי רחובות. בודאי שאין שום איסור בתורה לנקות את הרחובות. ומנקי רחובות מרוויחים את פרנסתם בכבוד. אבל רופא, כלפי המעמד שבו היה נמצא, ניקוי רחובות זו עבודה שהיא זרה לו, כי אינה מתאימה לו. אמנם כדי שלא יצטרך לבריות, אדם יעבוד גם עבודה שהיא זרה לו. אבל בשעת עבודתו, לפחות עד שיתרגל, הרצונות בלבו לא יתאימו כלל למעשיו, והוא יסבול קשות.

מנקה רחובות העוסק ברפואה והנה אדם המקיים מצוות, יש לשאול האם הרצונות שבלבו מתאימים למעשיו, או הם זרים למעשיו. רק שכאן זה הפוך מהמשל של רופא שנעשה למנקה רחובות. כאן המשל הוא לאדם שרצונותיו מותאמים לניקוי רחובות, אבל הוא עוסק ברפואה, בהצלת נפשות, מקצוע הדורש רצונות שונים לחלוטין, הרבה יותר גבוהים [לפחות כך זה אמור להיות]. והנמשל, אדם כאשר הוא מנענע את הלולב, במעשיו הוא עובד את השי"ת. אבל איזה רצונות ממלאים את לבו? האם לבו מלא בקדושה ובטהרה, בתשוקות וכיסופים לקב"ה ולתורתו ומצוותיו? או ח"ו לבו מלא ברצונות מגושמים ושלייליים מכל מיני סוגים. וידוע מה קורה כאשר מנענעים דבר שנודף ממנו ריח רע - המיאוס מהריח רק גדל. נענוע הלולב מנענע את הלב, והרצון שבלב מתעורר והולך וגובר. אם אותו רצון הוא כיסופים אמיתיים לקדושה, לבורא העולם, לתורה ולמצוות, מה טוב. אבל אם ר"ל בתוך אותו לב ישנו רצון שלילי, רצון שהוא זר לקדושה, אזי נענוע הלולב נקרא ע"ז, והנענוע מגביר את הרצון הזר, וגורם לעצמו נזק רוחני. במקום להתקדש האדם נטמא ר"ל.

לבו נל עמו ויתר על כן, במקום לעורר סניגוריה על עצמו במעשה המצוה, הוא יכול ר"ל לעורר על עצמו קטיגוריה. דהרי מי שלא נטל לולב כלל ר"ל, ביטל מצוות עשה דאורייתא ביום הראשון. ביטל מצוה דרבנן בחול המועד. בודאי שזו עבירה חמורה מאד. אבל מי שנטל ומנענע את הלולב - מעשה שכל ענינו הוא להודות ולהלל לקב"ה - ובלבו מפעמים רצונות אחרים לגמרי. הרי זה דומה לילד הבא לבקש דבר מאביו, ובאותה עת לבו שקוע ברצונות ומחשבות אחרים לגמרי. ולא עוד אלא שהילד אומר לאביו תודה רבה על מה

שאיפה מתמדת והנה מצד פנימיות הענינים, פשוט מדוע אין נוטלים את הלולב הפוך. דהרי תכלית העבודה וקיום המצוות היא שאדם יעלה מעלה מעלה ולא שירד מטה מטה. כל המצוות אמורות לגדל את האדם ולא להקטינו, לכן צריך לקיים אותם דרך גידול. והנה צורת הלולב היא שהוא הולך ומתחדד כלפי מעלה, וצורה זו מרמזת על טיפוס, צדיק כתמר יפרח. כל האנשים מטפסים, אבל כל אחד מגיע לגובה מסוים ושם נעצר. וישנם בודדים שזוכים להגיע לחוד העליון. אבל ההבדל המהותי הוא לא בין אלו שזכו לטפס יותר למעלה לבין אלו שזכו לטפס פחות מהם. ההבדל המהותי הוא בין אלה ששואפים לטפס עד לפסגה, לבין אלו שאין להם שאיפה כלל להגיע לפסגה. על אלו שאין להם רצון ואמונה כלל שהם שייכים לפסגה, עליהם נאמר שנקטם ראשו. וטעות היא לסבור שאלו הם בעלי דמיונות ואלו הם אנשים מציאותיים. איננו דנים פה בבעלי דמיונות. אנו דנים באדם שהוא יודע את מקומו, אבל הוא גם יודע מהי התכלית. זה אדם שלעולם הוא בתנועה, צדיק כתמר יפרח, פעמים הוא מטפס, פעמים הוא מדרדר, אבל תמיד מטרה ברורה מול עיניו. יש לו רצון קבוע להגיע לנקודה העליונה ביותר. הוא אינו יודע אם יגיע, הוא יודע שקשה לו, הוא מתפלל, הוא בוכה לבורא עולם. משא"כ מי שנקטם ראשו, אין לו שאיפה, א"כ הוא בודאי לא יגיע. ויש הבדל תהומי בין מי שלא מגיע כי אינו שואף להגיע, לבין מי שאינו מגיע למרות שהוא שואף להגיע.

ר' ישראל סלנטר שאף להיות כמו הגר"א לא לשאוף לשלמות זו היא החטאת כל מטרת הבריאה. דהרי כל הבריאה נבראה לשם האדם השלם. לכן אין לאדם להישבר אם עדיין אינו שם, אם יודע שהרבה עבודה עדיין לפניו. אבל מכיון שהוא יודע, כבן לעם מאמינים בני מאמינים, שישנה תכלית לבריאה והיא תגיע לשם בודאות גמורה, א"כ התקוה חיה בלבו שייגיע לאותה נקודת שלימות. יתר על כן, מי שנקטם ראשו גורם נזק לעצמו מבחינה נוספת. דידועה המימרא דרבי ישראל סלנטר שאמר על עצמו אני שאפתי לצאת כמו הגר"א ולכן יצאתי ישראל סלנטר. אם הייתי שואף לצאת ישראל סלנטר, גם לזה לא הייתי מגיע. כלומר, האדם עצמו יגיע למדרגת שלמות הרבה יותר גבוהה אם ישאף לשלמות מאשר אם מראש יחליט ששלמות אינה שייכת אצלו. אדם שתמיד אומר לעצמו אני יודע שאי אפשר להגיע לנקודת השלמות האחרונה, בעצם אמירה זאת לעצמו הוא מצנן את תפיסת הנפש שלו, כביכול הוא נעשה עמלק לעצמו. זו תפישה פשרנית פחדנית ותרנית, תפיסה שהלואי שנהיה בינונים. ברור לכולם שישנם בעולם אנשים שאינם צדיקים, כך היא המציאות, אבל שאדם קם בבוקר ואומר אני לא יכול להיות צדיק, אני לא יכול להגיע לנקודה השלמות, זו כפירה במטרת הבריאה. הרב מפוניבז רצה פעם לפתוח ישיבה למצויינים. החזון איש זצ"ל התנגד. טען החזון"א שבכל אדם צריך להאמין בו שהוא יכול להיות מצויין. כאשר פותחים ישיבה למצויינים, זה גורם לאלו שאינם בישיבה להתייאש מראש מלהיות מצויינים.

יגעת ומצאת אמנם ישנה כאן נקודה יסודית. עלינו לדעת שאין בכוחנו להגיע לשלמות. "לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה" (אבות פ"ב מט"ז). אלא על האדם לעשות כל שבידו להגיע לשלמות, אבל להגיע לשלמות בפועל זו רק מתנה מבורא עולם. על זה נאמר "יגעתי ומצאתי" (מגילה ו' ב'). לאחר היגיעה מגיעה המציאה, שהיא מתנה מהקב"ה. זאת דרכה של

וכן על דרך זה. אבל אולי השואל רצה לדעת איך הוא מרגיש שהוא מקיים את מצות ושמחת בחגך. כמובן שאין הכוונה שלא צריך לבקר את ההורים, ואין הכוונה שאסור לחשוב על הצדדים הגשמיים של החיים, אבל עומק השאלה היא כיצד אדם תופס את חייו, האם אלו חיים של עבודת השם, שבעומק לבו מה שבאמת חשוב לו זו עבודה השם, שלבו הוא בבחינת לולב, בבחינת לו-לב, שיש לו לב ולא ע"ז.

לולב דעיר הנדחת הפסול הבא במשנה הוא לולב של עיר הנדחת. בלולב דאשירה מדובר בע"ז של אדם אחד. בלולב של עיר הנדחת מדובר שהתקבצו כל אנשי העיר ועבדו ע"ז. מצד הפנימיות, זה ההבדל בין הסתכלות של אדם אחד לבין ההסתכלות של הסביבה. בין צורת החשיבה של הפרט לבין צורת החשיבה של הכלל. למשל אם תהיה בעתון כותרת כזאת "סקר קובע: אנשים עובדים קשה". אדם שיעיף מבט בכותרת יהיה ברור לו שמדובר בעבודה לפרנסה, ולא בעבודת השם. אין הבדל מהותי בין לולב של עיר הנדחת לבין לולב של אשירה, משום שבשניהם דין הלולב לשריפה. וה"ה לענייננו, הלשון הפרטית והלשון הכללית נתפסת כדנה בעניינים גשמיים בד"כ.

צדיקים לינם ברשותם למשל כאשר שואלים אדם איך הלב שלך, התשובה בד"כ היא ברור השם אין לי התקפי לב, אינני סובל מרשרושים וכו' על דרך זה. אבל אפשר להבין את השאלה אחרת. בחלל הימני נמצא יצר הטוב, בחלל השמאלי נמצא יצר הרע (ע"ז) זוהר תרומה קס"ב ב', ועי' לקוטי אמרים לבעל התניא פ"ט). א"כ השאלה מה שלום הלב שלך יכולה להתפרש, מה מצב המלחמה שם, מי גובר ומי נכנע. כמובן אדם אינו חייב לענות על שאלה כזאת. אבל האם משהו בכלל שואל את השני מה נשמע בלבך וכוונתו למלחמת היצר? שאלה זו נשאלת בד"כ מאדם שעבר ר"ל התקף לב, או אדם הזקוק לצינתור. אבל נדיר שאדם יגוש את רעהו וישאל אותו כמה טינופת כבר הצלחת להוציא מהלב, עד כמה הרגיז יצרך הטוב את יצרך הרע. התורה מלמדת אותנו שיצר לב האדם רע מנעוריו. אדם כבר בן עשרים, בין ארבעים, בן ששים, בן שמונים, אבל האם משהו השתנה בלבך? במה עסוק הראש, במה עסוק הלב. האם הוא מתחיל להיות בין הצדיקים שלכם ברשותם, לעומת הרשעים שהם ברשות לבם (עי' בר"ר ל"ד י').

נקטם ראשו הפסול הבא שמונה המשנה הוא נקטם ראשו. הלולב כידוע בנוי מעלים השוכבים זה על זה, כאשר כל עלה פנימי יותר מתחיל גבוה יותר לאורך השדרה ומסתיים למעלה יותר. בפסגת הלולב נמצא העלה האמצעי, ופעמים שני עלים האמצעים. כאשר העלה או העלים האמצעיים, נחתכו ואיבדו את החלק העליון שלהם, אזי זהו נקרא הפסול דנקטם ראשו. נתבונן עתה מהו הפסול דנקטם ראשו בנפש האדם. הנה הלולבים גדלים על הדקל באופן שהם פונים כלפי מעלה. כלל הוא בגמרא (סוכה מ"ה ב') שכל המצוות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן. לכן אם אדם נטל לולב [וכן שאר המינים] כאשר ראשו פונה מטה, לא יצא ידי חובתו. הבכורי יעקב (לבעל הערוך לנו, הלכות סוכה תרנ"א), מביא שאלה, אולי בדרך הלצה, בלולב שגדל למשל בארץ ישראל, ומשהו רוצה ליטלו בצדו השני של כדור הארץ. האם צריך להחזיקו שם הפוך, כדי שיהיה כדרך גדילתו באר"י.

בשלמות. וזה נובע מחסרון אמונה בשלמות הגמורה, בתכלית הבריאה. כבר בראשית הבריאה היתה סטיה מהדרך לתכלית הבריאה. אדם הראשון יכול היה להגיע לתכלית עוד באותו היום שנברא. לו היה ממלא את תפקידו ביום ששי, כבר בשבת הראשונה הבריאה היתה מגיעה לשלמותה. אבל הוא חטא [וידוע שהיה כאן ענין של נורא עלילה והדברים ארוכים ואכ"מ (עי' שערי לשם ח"א סי' י"ט)], לכן הדרך התארכה מאד, אבל סוף כל סוף היא תגיע לתכליתה, ולא יאוחר משנת ששת אלפים שנה. ואז יקרא האדם השלם בקדושתו יתברך. השאיפה הזאת אינה חיה אצל רוב בני האדם. בדרך כלל הדבר נובע מכך שהאנשים מרגישים שהם אנשים מציאותיים, הם מודעים לפחיתות מדרגתם. "לב יודע מרת נפשו" (משלי י"ד י'). לכן הם קוטמים את ראשם, אין להם את נקודת הראש, "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (ויצא כ"ח י"ב). אבל אם חסר הראש, הסולם לא יביא את האדם למטרתו. משל למה הדבר דומה, אדם נוסע לחתונה, וברחוב האחרון לפני האולם ישנו פקק תנועה. את כל הדרך הוא עשה, כמעט, אבל לחתונה לא הגיע. מה הועילו כוונותיו הטובות אם המציאות היא שפניו לא נראו בשמחה.

אנשים מציאותיים מחטיאים את תכלית הבריאה אם חסר לאדם את נקודת השלמות של התכלית האחרונה, אזי כל הבריאה לא היתה נבראת עבור אדם כזה. אנשים מתרצים עצמם ואומרים, די לי להיות מהמסתפקים במועט ושמחים בחלקם (עי' מס"י פ"ד בדרך קניית הזהירות). ואמנם נכון שאמרו חז"ל "איזהו העשיר השמח בחלקו" (אבות ד' א'), אפילו שזה חלק קטן. אבל בד"א, אם יש לאדם את האמונה הצרופה שבסוף הוא יגיע לנקודה השלמה. אמנם בינתיים הוא עוד לא הגיע, אבל הוא בטוח בעזהש"י, שהש"י יעזור לו להגיע. אדם בעל אמונה צרופה כזאת, לא חשוב מהי מדרגתו השתא, לעולם אינו קוטם את ראשו.

נפרצו עליו פסול נוסף שמביאה המשנה היא נפרצו עליו. רש"י מבאר שהעלים התנתקו מהשדרה, וצריך אגודה כדי לחברם. לכאורה לאחר שחברם עם אגודה, הרי שדרה יש ועלים יש, והשדרה והעלים מחוברים ע"י האגודה, א"כ מה חסר. למה באמת המשנה פוסלת לולב כזה. לכאורה הטעם הוא שבאופן טבעי העלים יונקים חיותם מהשדרה, אבל בנפרצו עליו אין חיות בעלים מכח השדרה, אלא חיותם מכח עצמם. והתורה לא החשיבה לולב שעליו אינם יונקים משדרתו.

אכילה לעומת הנחת תפילין נתבונן עתה כיצד ללמוד זאת בנפש האדם. האדם פועל פעולות רבות, ועל האדם לשאול עצמו עד כמה מחוברות פעולותיו לעצם חייו, ובאיזה מידה הם מחוברים אליו רק באופן חיצוני. חיבור חיצוני פירושו שהאדם כופה על עצמו לעשות פעולות אלו. אבל אין הם יונקים מעצם חיותו, כמו עץ שיוצא ויונק חיותו מהאדמה. דוגמא לפעולה שהיא מחוברת לעצם האדם יכולה להיות אכילה, או אצל האשה התקשטות לחתונה. אבל הנחת תפילין, קשירת התפילין לראשו וזרועו, האם זה חיבור חיצוני או עצמותי. אומרת הגמרא בברכות (ו' א') "הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו וכו' ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ומי משתבח קודשא בריך הוא בשבחייהו דישאל, אין, דכתיב את הויה האמרת היום (וכתיב) והויה האמירך היום". כלומר כח התפילין הוא מצד

תורה, יגיעה ומציאה. אבל "לא יגעתי ומצאתי אל תאמן". בלא יגיעה אין מציאה. היגיעה עם המציאה זהו הלולב, זהו צדיק כתמר יפרח, זו השאיפה הגמורה להגיע עד הנקודה העליונה ביותר. בכוחות עצמו אדם אינו יכול להגיע, וממילא גם לא תובעים זאת ממנו. אלא זאת תובעים ממנו, תשאף להגיע לשלמות! ועשה כפי יכולתך! ישנם בני אדם ההופכים את היוצרות. מחד הם מנסים לפעול מעבר לכוחותיהם, ומאידיך הם שואפים לאמצע.

בשלמות ישנן מדרגות עבודת האדם צריכה להיות ברורה. מחד השאיפה היא לשלמות, ומאידיך הפעולות הם פחותות בהרבה. ועל האדם להאמין בודאות שהשאיפה לשלמות אינה דמיון, אלא בודאי שהיא תתממש. איננו יודעים מתי השאיפה תתממש, אנו כבר מצפים לכך חמשת אלפים שבע מאות ושבעים שנה ועוד לא הגענו. אבל בסוף נגיע. האמונה שנגיע היא הבחנת לולב שראשו לא נקטם. ועוד צריך לדעת שגם בשלמות ישנן מדרגות. וכאשר אדם זוכה לשלמות מדרגה אחת, מיד הוא מקבל מדרגת שלמות חדשה לשאוף כלפיה. וכן הלאה.

מדרגות נחיים הגשמיים משל למה הדבר דומה. ילד, השלמות הראשונה שהוא צריך להשיג היא מדרגת בר מצוה. משנתחייב במצוות, השלמות הבאה שעליו להשיג היא לא להיות פלגא דגופא אלא לשאת אשה. לאחר שהשיג שלמות זאת, מדרגת השלמות הבאה היא אבהות לילדים. וכן על זה הדרך. זהו המשל הגשמי, והנמשל הוא עבודת השם. גם בה אדם משיג מדרגת שלמות אחת, ואחריה עוד אחת, עד שהאדם זוכה לשלמות האמיתית שהיא שלמות של בורא העולם, וזו הדבקות השלימה. כאשר אדם מקיים מצוות כראוי, ולומד תורה כראוי, וכל לבו נתון באמת לעבודת בוראו, שם השלמות האמיתית של הדבקות בבורא עולם. שאר כל השלמויות הם שלמויות חלקיות.

בעל שאיפה אינו חולה נפש משל לכך הוא מערכת הזמנים. למשל המערכת השבועית של ששת ימי חול ושבתי, זו מערכת שלמה. אבל ביחס למערכת החודשית, היא חסרה. המערכת החודשית היא שלמה ביחס לעצמה, אבל חסרה ביחס לשנתית. וכן המערכת השנתית היא שלמה ביחס לעצמה וחסרה ביחס לשבע שנות השמיטה. וכן שבע שנות השמיטה ביחס ליובל. כל שלמות היא חלקית אבל השאיפה צריכה להיות לשלמות האמיתית. אנשים רבים סבורים שאדם בעל שאיפה כזאת כנראה סובל ממחלת נפש רצינית, מפני שניתוק מהמציאות הוא הסימפטום הבולט ביותר אצל חולי נפש. ואמנם להשמר מכך, אדם בריא בנפשו צריך לעסוק בעבודה כפולה. מחד להיות מודע בדיוק למדרגתו, מהן מעלותיו ומהן חסרונותיו. מהי מדרגתו, ולדעת שהוא רחוק נורא נוראות מהשלמות. ואפילו הכי אין הוא מאבד תקוה לרגע. כי זו דרכה של תורה לשלמות. בכוחות עצמו א"א להגיע, אבל לא עליך המלאכה לגמור, אדם יעשה את שלו כפי יכולתו, והשאר יקבל במתנה מהבורא, יגעת ומצאת. לא מעשי האדם יביאו אותו לשלמות, אבל מוטל עליו לעשות כמיטב יכולתו, וזו שלמות תפקידו, ומשם והלאה הבורא יביא אותו לשלמות.

אנשים מציאותיים מאבדים את השאיפה

אבל כאן אנו נכשלים, כי אנו מתרשלים מלעשות את תפקידנו

שיש חיבור בין הקב"ה לישראל. הקב"ה משתבח ומתפאר בישראל. "פארך חבוש עליך" (יחזקאל כ"ד י"ז).

חכמתו מרובה ממעשיו השאלה היא האם התפילין קשורים על האדם על ידי הרצועות, או שהתפילין קשורים על האדם מכח החיבור עם הקב"ה. אם התפילין מחוברים לאדם רק ע"י הרצועות, זה נקרא לולב שנפרצו עליו. כי פה ופה הקשר הוא חיצוני, ולא טבעי. חסר עיקר החיבור בין עצם האדם לבין מה שיוצא ממנו שהן הפעולות שהוא עושה. הפעולות נעשים על ידו אבל אינן צומחות ממנו, את חיותן אינן יונקות ממנו. הרי זה צורה של אדם שבעצם יכול להיות שהוא עושה את כל מה שמוטל עליו, לא חסר אפילו עלה אחד, הכל נמצא, אלא מה חסר, חסר החיבור בין האדם לבין מעשיו. אלו הן שתי מערכות. חז"ל מכנים זאת "חכמתו מרובה ממעשיו" (אבות פ"ג מ"ט). פירוש, אין אצלו קשר בין שתי המערכות, שהן הוא ומעשיו. אלא לימדו אותו או שהוא קרא בספרים שכך וכך צריך לעשות, הוא יודע שמי שלא יעשה אולי יקבל גיהנם ומי שיעשה אולי יקבל גן עדן, ולכן הוא כופה את עצמו לעשות את הכל, אבל אין כאן צמיחה טבעית של הפעולות מהאדם.

אב מסור שאינו אוהב ילדיו משל למה הדבר דומה, לאדם שמגדל ילדים ודואג לכל מחסורם הגשמי, אוכל בגדים צעצועים, הכל הוא מספק להם. אבל בלבו אינו קשור אליהם, חסרה האהבה והחום הטבעי של אב לילדיו, והילדים מרגישים זאת. קל לדמיין איך ייראו ילדים דגדלו בכזה בית. ולמה הוא נותן להם בכלל, כי הוא מפחד מבית דין של מעלה לאחר מאה ועשרים. אבל למעשה הוא לא הרויח כלום, כי גם על עצם המחשבה שבכך יימלט מעונש יענישו אותו. א"כ בארנו שנפרצו עליו בנפש האדם אלו פעולות כפויים חיצוניות שאינם צומחים ויוצאים מעצם חיותו של האדם.

נפרדו עליו כשר, ר' יהודה אומר יאגדנו מלמעלה הדין הבא במשנה הוא נפרדו עליו כשר. עד עכשיו למדנו רק דיני פסול בלולב. עתה בס"ד נזכה ללמוד על לולב כשר. אמנם לא מדובר בלולב מהודר וכשר לכתחילה. אלא בלולב שיש בו פגם, אבל מ"מ מלמדת אותנו המשנה שאין פגם זה פוסלו. הפגם הוא שנפרדו עליו. כפי שכבר בארנו, באופן טבעי העלים בלולב שוכבים צמודים זה על זה לאורך השדרה, ואינם מתפצלים לכאן ולכאן כמו מניפה. אמנם בנפרדו עליו אין העלים צמודים זה לזה, אלא נפרדים זה מזה, וכל עלה עומד בפני עצמו. אמנם בניגוד לנפרצו עליו, כאן העלים עדיין מחוברים בבסיסם לשדרה וממנו הם יונקים חיותם. ומלבד זאת הם עדיין פונים כלפי מעלה כענפי האילן, רק שאינם צמודים זה לזה. משא"כ כאשר הם מדלדלים כלפי מטה, ברש"י אין דינו מפורש, אבל בשו"ע ("או"ח תרמ"ה א') הוא נפסל, כי יש הסוברים שזה בכלל נפרצו עליו. והנה לולבים שנפרדו עליהם, הם מצוינים לסיכוך הסוכה, אבל לד' המינים יש בהם חסרון. כי העלים אינם מכוונים לחוד הלולב, ואין כאן תמונה של חרב כמו בלולב הכשר לכתחילה. עלים אלו שפנו איש לדרכו, יש בהם הבחנה של נקטמו ראשיהם. למרות שבפועל העלים שלמים, ולכן הלולב כשר, אבל לפסגה אינם מכוונים. האדם צריך ליטול לולב ששאפת עליו היא לחוד הלולב ולא לנטות לצדדים.

מפעל חסד נתבונן עתה מהו נפרדו עליו בנפש האדם. פעמים

אדם מתחיל בכיוון הכללי הנכון. יש לו ידיעה שרשית כללית מה תכליתו בעולמו ולשם מה הוא חי, והוא מתחיל לפעול בכיוון זה. אבל לאט לאט תוך כדי שהוא פועל, עצם ההתעסקות בפעולות מערפלת אצלו את התכלית, והוא סוטה מהמטרה. משל לאדם שהקים מפעל של חסד כי היו לו באמת כוונות טובות, והיה ברור לו שהוא מקים את המפעל ע"מ לעזור לנזקקים, להיות בבחינת מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא עושה חסד אף אתה עושה חסד, "עולם חסד יבנה" (תהלים פ"ט ג'). אבל תוך כדי שהמפעל התפתח, נכנסו לתמונה שיקולים שהוא לא חשב עליהם כלל מעיקרא. הרי ישנה כאן עמותה, מקבלים תרומות, מסתובבים פה כספים, משלמים משכורות, גם את הבת בחופש שלה אפשר להכניס כמזכירה שתרויח כמה פרוטות. הדברים ידועים לכל. גם למייסד המפעל הדברים ידועים, והוא גם עדיין זוכר לשם מה הוא הקים את המפעל, אבל "כורח המציאות" עושה את שלו, והכוונות הראשונות מתערפלות, והלחצים ביום יום כבר קובעים את סדר היום. אבל סוף סוף יש כאן מפעל חסד שמתפקד, והרבה נזקקים שמחים שהוא קיים, וכן שמחים אלו שבזכות המפעל הם בלתי נזקקים.

המה ביקשו חשבונות רבים נחזור ללולב שנפרדו עליו. האם יש דרך לתקן אותו. אומר רבי יהודה במשנה יאגדנו מלמעלה (להלכה באו"ח תרמ"ה לא קי"ל כר' יהודה ומשמע שאפילו לכתחילה אין ענין לעשות כן). בעבודת האדם פירושו שצריך לקחת את הנקודות הסוררות ולקשרן כך שיחזרו לפנות לכיוון המטרה. פעמים שזה אפשרי, ופעמים שהסיאוב התפשט מדי וא"א לתקן, וצריך להתחיל מהתחלה. אבל כאשר הכוונה הראשונית של האדם היתה טובה ונכונה, והרצון שלו היה אמיתי, רק שהגיעות לאט לאט היטו אותו לצדדים, אפשר לנסות לחזור לדרך הישר, לזכור מהיכן הוא בא ולהיכן הוא אמור ללכת, ולא לתת לנגיעות להסיח דעתו ממטרתו. כמו ששדרת הלולב באופן טבעי היא ישרה, כך "אשר עשה האלקים את האדם ישר" (קהלת ז' כ"ט). אבל כשם שבלולב עם הזמן העלים נפרדים, כך באדם "והמה ביקשו חשבונות רבים". והחשבונות אלו הן הנגיעות כמובן.

יעקב ידע להיות רמאי ולהשאר יעקב והנה על יעקב אבינו כתוב שמיטתו היתה שלימה (ויק"ר ל"ו ה'). מיטה זה מלשון הטיה לצדדים. המדרש אומר לנו שיעקב גם כאשר כביכול היה נוטה לצדדים - כגון כאשר נאלץ להיות רמאי עם עשיו ולבן, בבחינת "אני אחיו ברמאות" (רש"י ויצא כ"ט י"ב ע"פ בר"ר ע' י"ג) - לא הסיח דעתו מהתכלית. אבל מי שנטה באמת מהיושר, ינסה לחזור למקור, למקום שהעלים מחוברים לשדרה. בלולב שנפרדו עליו זה שייך. בלולב פסול זה לא שייך. שם אין אפשרות לינק חיים מהשדרה. הדברים הללו שייכים בכל נפש ונפש. הנגיעות המטות את האדם מדרכו קיימות גם באנשים שכוונתם באמת לטובה, אבל כשניסו ליישם את הדברים למעשה, הנטייה הטבעית לחפש מה אני יכול להרויח מזה, מטמאה את האדם. גם השרידות היום יומית מחייבת את האדם להתפתל, ולא כל אחד הוא יעקב אבינו. [אומרי על הרב מבריסק שהיה מתנגד שילכו אנ"ש להיות חברים בכנסת, ולא מטעמו של האדמו"ר מסאטמר, אלא מטעם שכאשר אנ"ש יכנסו לשם הם כבר לא יהיו אנ"ש. ואין הכוונה שהם יעברו לצד השני, רק שטהרת הכוונה תיפגם]. א"כ יאגדנו מלמעלה ענינו

לקשור את הענפים המתעקמים קודם שיגיעו למצב של התעקמות שאין לה מזור.

ציני הר הברזל כשרות הדין הבא במשנה הוא ציני הר הברזל כשרות. לולבים אלו הם שונים מאד מהלולבים שאנו מכירים. כפי שהזכרנו, בלולבים שלנו כל עלה מכסה את רובו של העלה שמעליו. בעוד שבציני הר הברזל ישנם עלים מועטים, וכל עלה הוא קצר, ולכן כל עלה או שאינו מגיע כלל לעלה שמעליו או שבמידה והוא מגיע הוא מכסה מעט ממנו. והנה הגמרא (סוכה ל"ב א'), מביאה ברייתא שציני הר הברזל פסולים. וכדי לישב זאת עם המשנה, מתרצים שהמשנה מיירי בציור שהעלה התחתון מגיע ומכסה מעט מהעלה שמעליו, והברייתא מיירי בציור שהעלה התחתון אינו מגיע לעלה שמעליו.

ציני הר ברזל פסולות נתבונן עתה כיצד לפרש זאת בנפש האדם. העלים היוצאים מהשדרה הם כמו תולדות האדם. האב מוליד צאצא, ולאחר שנתיים עוד צאצא, וכן הלאה. בעצם אין הכרח שיהיה קשר בין צאצא לצאצא. אחד יכול לגור בדרום אמריקה, השני בדרום אפריקה והשלישי באוסטרליה. אפשר שאפילו אינם מכירים זה את זה. בגמרא (יומא י"ח ב', יבמות ל"ז ב'), מובא דיון כזה על אדם העובר ממדינה למדינה ונושא אשה בכל מקום וממשיך הלאה, וכמובן יש לחוש שיבואו אח לשאת את אחותו. זהו משל לעלי ציני הר הברזל, כאשר אין עלה מגיע לעלה שמעליו, וזה לולב פסול.

רימון מלא גרעינים מפורדים והנה חז"ל (ברכות נ"ז א') אומרים על עם ישראל אפילו ריקנין שבהם מלאים מצוות כרימון. וידועה השאלה אם הם מלאים מצוות כרימון, אזי למה הם ריקנים, הרי ישנם גרגרים רבים מאד ברימון, וכתב המלבי"ם (שה"ש ד' י"ג) שמנינם תרי"ג (רימון גימ' ש"ו, מחצית ממנין תרי"ג), הלזה ייקרא ריקן. הרי הפלא ופלא, אדם כזה היה צריך להיות האדם השלם בקדושתו יתברך, דיש לו את כל התרי"ג מצוות. דהרי כדי שיהיה לאדם כל התרי"ג מצוות הוא צריך להיות מלך וכהן ודיין וגרוש ויבם, ואין זה שייך כמעט. והנה הרב דוד פוברסקי אמר תירוץ, שהגרעינים עומדים ברימון כל אחד לעצמו, וזה נקרא ריקנים שבהם. אמנם יש לו את כל התרי"ג מצוות, אבל איפה הצירוף, איפה החיבור. האם המצוות שלו הן מקשה אחת, כמו המנורה שהיתה מקשה אחת, או שמצוותיו הן כמנורה של פרקים, שכל פרק עומד לעצמו. אם מצוותיו אינן מקשה אחת הרי הן כציני הר הברזל שעליו אינם חופפים, ולכן הוא פסול.

יחד לב הנה אנו אומרים בתפילת הגשם על יעקב אבינו "יחד לב וקל אבן מפי באר מים". יעקב אבינו היה לו לב מיוחד לאביו שבשמים. האם הלב שלנו הוא לב המיוחד לאבינו שבשמים. הגמרא בברכות (נ"ז א') אומרת, "הרואה לולב בחלום אין לו אלא לב אחד לאביו שבשמים". הרי זה כמו שהזכרנו, לולב הוא אותיות לו-לב. מי שלבו ברשותו יש לו לב אחד לאביו שבשמים. מי שהוא ברשות לבו אין לו לב כלל לאביו שבשמים. עד"ז מצינו גם בסוכה (מ"ה ב'), דעת ר' לוי שמבאר דהא דלרב יוחנן בן ברוקה הביאו חריות של דקל למזבח, הוא מפני שדקל הוא עץ התמר והוא סימן יפה לקילוסן של ישראל, דהרי "מה תמר זה אין לו אלא לב אחד, אף ישראל אין

להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים". והנה אומרת הגמרא בבבא בתרא (י"ב ב') "קודם שיאכל אדם וישתה יש לו שתי לבבות, לאחר שאוכל ושותה אין לו אלא לב אחד". בפשטות הכוונה שכאשר כריסו של אדם ריקה אין לו ישוב הדעת, משא"כ לאחר סעודתו (רבינו גרשום, רשב"ם). אפשר אמנם לפרש זאת על אכילה ושתיה רוחניים, שקודם אותה אכילה ושתיה, יש לו שתי לבבות כי יצה"ר נלחם ביצה"ט, אבל לאחר אותה אכילה ושתיה, יצה"ר נכנע, ואין לאדם אלא לב אחד.

רבי רצונות והנה יצה"ר בלב האדם פירושו שיש לאדם הרבה רצונות, והם גורמים לאדם שהמצוות שהוא עושה אינן מחוברות למקשה אחת. אז במקום לומר שלולב הוא לו-לב, אומרים שלולב הוא לא-לב, לולב פסול. והפסול נובע מרובי רצונותיו. משל לאדם שאוהב הרבה דברים, ניגונים, ממתקים, טיולים, וכן הלאה. למעשה אין קשר בין אותם תענוגים, אותן אהבות. פעם הוא עוסק בזה ופעם בזה. אבל אדם בעל לב אחד, כל אותם אהבות מביאים אותו לנקודה אחת מרכזית, שיהא בחינת לו-לב ולא לא-לב.

רמז הרוקח הנה ברוקח (הלכות סוכות סימן ר"כ) מובא רמז על כח האחדות של הלולב. אותיות לולב מהסוף להתחלה הוא בלו"ל, ב - תחילת בראשית, מילה ראשונה בתורה. ל - סוף ישראל, מילה אחרונה בתורה. ו - תחילת ויהי, מילה ראשונה בנ"ך, ביהושע. ל - סוף ויעל, מילה אחרונה בנ"ך, בדב"ה. הרי שהלולב מאחד את כל התורה כולה. וכך גם מי שיש לו לב אחד לאביו שבשמים, אצלו כל התורה היא מקשה אחת.

ברזל - בלהה רחל זילפה לאה רמז נוסף מובא בענין ציני הר הברזל, דהיינו שברזל הוא ר"ת ד' נשות יעקב, בלהה רחל זלפה לאה (ע"ח שמ"ט פ"ט). והנה לאברהם ביחס לכנסת ישראל היתה רק אשה אחת, שרה. ליצחק ג"כ היתה רק אשה אחת, רבקה. ליעקב היו ארבעה, ומכולן יצאו ה"ב שבטים. לכאורה כאן מתחילה נקודת פירוד. ובאמת היתה קנאה של לאה ברחל וכן רחל בלאה, וכן לאה בבלהה וכן הלאה. ובמערות המכפלה לאה נקברה ולא רחל. ואח"כ היה הפרוד בין השבטים. אבל סוף סוף כנסת ישראל היא אחת, וא"כ בציני הר הברזל נמצא הרמז שלמרות הבחנת הפרוד, באחרית דבר, הכל מגיע לידי נקודת האחדות.

לב אחד והנה נענועי הלולב הם לארבע רוחות השמים וכן למעלה ומטה. ויש להבין מה מוסיפים הנענועים מעלה מטה. נבין זאת במשל. אם אדם בונה מבנה עם ד' דפנות, ואין לו לא רצפה ולא גג, יהיה חסר ביציבותו. הרצפה והגג הם שמחברים הכל ויוצרים חיבור גמור. ציני הר הברזל הכשרים, מרמזים על הקושי בצרוף, שהרי כל עלה כמעט ואינו מגיע לזה שמעליו. אבל סוף סוף התכלית היא לולב מהודר, שבו מתגלה התכלית של הבריאה, שהקב"ה ברא אותנו ונתן לנו את התורה לעיני כל ישראל. אות ראשונה בתורה ב' אות אחרונה בתורה ל', הרי ביחד זהו לב. יהי רצון שנזכה בעזרת ה' לקבל את התורה בפנימיות ליבנו לכוון את עצמנו שנזכה ללב אחד, שכל הרצון שלנו יהיה אחד בלבד, והוא לעשות רצון אבינו שבשמים.

■ מהספר מועדי השנה

שאלה פשוטות

א) הרב אמר שבדקות הפשוטות הוא למעלה מהתמימות. האם כוונת הרב בזה משום שבתמימות האדם עדיין נמצא בה"אני", ש"אני" הולך בתמימות עם ה', "אני" לא רוצה לחטוא כיון שאין זה רצוני באמת, ו"אני" לא שואל שאלות על הנהגת ה' עימי, משא"כ בפשיטות, שאז האדם מופשט מה"אני" בכלל, וזהו מקום בנפש (או על הנפש) שאין "אני" כלל?

ב) האם פשיטות הוא אותו הדבר של "ביטול אני" או זה דרגה למעלה מכך?

ג) איזה ספרים האדם יכול ללמוד כדי לעבוד על ענין הפשיטות, והאם כל אדם יכול לעבוד על כך בכל דרגה שנמצא, או שזה עבודה גבוה שאינו שייך לרוב בני"א.

תשובה בס"ד.

א. זהו מדרגת התכללות, שכלול בבעא עולם כביכול לעומת תמימות, תמים תהיה עם ה', "אני" עם ה', כדרככם.

ב. יש תנועה של ביטול, זהו דרך לפשיטות. ויש השגת הביטול. וזהו פשיטות. והבן שיש ביטול האני, ויש מי שכבר בטל.

ג. אינני יודע על ספר שעוסק בנופח זה להדיא, דבר זה מתנוצץ מתוך דברי רבותינו, ובבחינת ניצוץ ונץ החמה ושיבוא משיח יעלה ממדרגת ניצוץ למדרגת אור כזהרים.

יש בני"א שנולדו עם ניצוץ זה מעליהם להרחיבו. אולם רוב בני"א נקודה זו נעלמת מהם ויכולים להגיע בלב או ע"י עליה בסולם עד ההגעה למדרגה זו, או ע"י מסירות נפש.

שאלה בענין חיוך

כשאני מחייך על כל אדם בסביבתי ואני נותן עידודים או אמירת שלום, אז אני נעשה שמח יותר ומרוצה יותר, וכיון שאני בדרך כלל אדם ששקוע במחשבתו ובעצמי (לאו דוקא ברוחניות או בדברי תורה, אלא שקיעות באיזה מחשבה או הרגש או דמיון הטורד מוחי), אז אני יוצא מהשקיעות בעצמי ואני נכנס לעולמם של אחרים. אני מוצא שהדבר זה מועיל לי לצאת משקיעות של תירה באני, ובפרט יציאות ממחשבות של עצבות או דאגה,

כיון שע"י אני מתחבר עם אחרים. לאחר ששמעתי את שיעור הרב בסדרת "יסוד הרוח - הדרכה מעשית" על ענין מדת החנופה, שהרב אמר הרבה דברים שם על ענין החיוך שלרוב הוא דרך של שקר וחנופה ואין זה דרך אמיתי בחיים, נסתפקתי אם החיוך או אמירת שלום לבני"א הוא דרך אמיתי או לא, לאור מה שהרב אמר בשיעור הנ"ל (גבי מים דמים דרוח, שהוא חיבור של תענוג לבני"א ע"י חנופה). א"כ השאלה היא, האם ההתרחקות מחיוך ואמירת שלום ועידודים לבני"א הוא דבר טוב או דבר רע לי?

תשובה בס"ד.

בס"ד. יש לעשות זאת מתוך מודעות וזהירות לחנופה. ולמעשה להקטין מעט פעולה זו לצורך צמצום תנועת החנופה בנפש, כי כל אור נצרך כלי. וכן הכא. מודעות - אור. הקטנה למעשה כלי. עד שתחפף כדברי הרמב"ן הנודעים.

שאלה רוחניות הגוים

שלום כבוד הרב, ראיתי שאמרתם בכמה מקומות שאין לגויים כח להכיר באחדות ושייכים רק לפירוד אמנם ראיתי בכמה ספרי רוחניות שלהם שהם אומרים שיש רק מצוי אחד שלמעלה מכל תואר ודמיון וכל עבודתנו והדרך היחידה להגיע לדעת אמיתית הוא רק על ידי שנבטל את עצמינו אל המציאות הזאת וגם מדגישים שהוא אחד לא רק לאפוקי שתיים או יותר אלא למעלה מערך דמיון אחד ורבים ובמה זה שונה ממה שהרב אומר של "שלילת השלילה" אצלו יתברך ולחוש את עצם קיומו בלי יחס לנבראים?

תשובה בס"ד.

א. מדרגת אחד פשוט - ישראל.

ב. מדרגת אחדות הנפרדים - יעקב.

ג. חיבור ב' מדרגות אלו יחדיו.

אצל אוה"ע נחסר מדרגה ג' וזהו שאמרנו שהם בפרוד פרוד אחד פשוט עם אחדות הנבראים. כי אצל אוה"ע יש דרך שדבקים באחד המופשט לגמרי ויש דרך של אחדות הנבראים, ואחדותם בבורא. אולם אין דרך שכוללתם יחד, וזהו מדרגת פירוד. ■ המשך בע"ה בשבוע הבא - מהארכיון של שו"ת

נא לשמור על קדושת הגיליון

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245 | USA 718..295.1245
להצטרפות לרשימת העלון | לכל ענייני העלון | לקחת חסות עבור עלון: info@bilvavi.net
רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ - משלוח ברחבי העולם 03.578.2270 | books2270@moshebooks.com
ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברמוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829